

формується через регулярне занурення у свідчення про смерті, історії людей, які пережили горе втрати рідних, друзів, колег та знайомих. Через тривале безперервне відчуття емпатії накопичується втома та виснаження. Саме тому над документуванням працює штат колег, до якого належать журналісти, дизайнери, SMM-спеціалісти, моніторингова група, IT-спеціалісти, менеджери та психологи. Кожен із представників проекту задля власного «перезавантаження» підвищує кваліфікацію під час тренінгів із підвищення професійності, бере участь у програмах з ментального здоров'я (наприклад, тренінги з етики документування, безпекові заходи у висвітленні та роботи з цифровою архівацією тощо).

За результатами дослідження встановлено, що українські медіапроекти виконують важливу функцію у фіксації та архівуванні воєнних злочинів, поєднуючи журналістську, правову та меморіальну практики. Визначено, що ефективність їх діяльності забезпечується налагодженою взаємодією з державними та міжнародними інституціями, використанням механізмів верифікації даних та дотриманням етичних стандартів роботи з травматичним досвідом.

Список використаних джерел

1. Словник української мови: в 11 т. / Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні; за ред. І. К. Білодіда. URL: <https://sum20ua.com/> (дата звернення: 24.04.2026).
2. Меморіал: платформа пам'яті. URL: <https://memorial.ua/> (дата звернення: 27.04.2026).
3. Кодекс етики українського журналіста: ухвалений на 3'їзді журналістів-підписантів 24 квіт. 2002 р.; в редакції від 12 груд. 2013 р. URL: <https://cje.org.ua/ethics-codex/> (дата звернення: 23.04.2026).

УДК 070:316.77:355.01:17

*Ракоїд А. С., здобувачка вищої освіти;
Василенко В. Ю., кандидатка наук із соціальних комунікацій,
доцентка кафедри журналістики та соціальних комунікацій
Донецького національного університету імені Василя Стуса*

РЕПРЕЗАНТАЦІЯ ВОЄННИХ ТРАВМ У ЖУРНАЛІСТИЦІ: ЕТИЧНІ ПІДХОДИ ТА ПРОБЛЕМИ ВИСВІТЛЕННЯ

***Анотація.** У роботі проаналізовано особливості репрезентації воєнних травм у журналістиці в умовах російсько-української війни. Розглянуто воєнну травму як соціально-комунікаційний феномен у ЗМІ та ризики медіависвітлення.*

***Ключові слова:** воєнна травма, журналістська етика, медіа, тілесність, бодіпозитив, репрезентація.*

Вступ. В умовах повномасштабної війни в Україні тема воєнних травм стала однією з основних тем для дискусій. Окрім інформування суспільства, журна-

лістика документує наслідки бойових дій та впливає на уявлення людей про травму, тіло та досвід постраждалих.

У цьому контексті поняття тілесності набуває особливого значення, адже вона виступає доказом про наслідки війни, а також носієм особистих історій постраждалих. Робота з такими матеріалами пов'язана з високими етичними ризиками, тому перед журналістами постає завдання знайти баланс між висвітлення реальних наслідків та повагою прав людини на гідність і приватність.

Метою роботи є визначення принципів відповідальної репрезентації воєнних травм та аналіз типових помилок журналістів.

Основний розділ. Воєнна травма в медіапросторі виступає не лише як факт, але і як певний наратив, що формує колективне уявлення про війну. Журналістика в цьому контексті виконує функцію посередника між індивідуальним досвідом постраждалих і суспільством. А в умовах війни дотримання базових етичних принципів стає невід'ємною частиною роботи.

Самі журналісти, відбираючи візуальні та текстові елементи, часто формують образ травмованого тіла як символ страждання, сили або задля шокового ефекту.

Однією з ключових проблем є об'єктивація тілесності. У медіаматеріалах людина часто зводиться до переліку ушкоджень, що позбавляє її суб'єктності та порушує принцип поваги до гідності [8]. Такий підхід створює дистанцію між аудиторією і героєм, замінюючи емпатію шоком, а також суперечить етичним нормам журналістики та принципу поваги до особистості. Прикладами такого порушення можуть слугувати статті «Української Правди»: «*Мінно-вибухові травми, контрактури та опіки...*» («Повернутися до життя» Українська Правда. Життя, 25.12.2023) [3] та «*Повністю втратив зір на війні...*» (Суспільне Львів, 07.12.2025) [4].

Сенсаціоналізація є ще одним поширеним порушенням. Використання емоційних заголовків: «*Стягувала мертвих з машин, щоб допомогти живим. Фронтіві історії бойової медицині*» (Українська Правда. Життя, 15.07.2022) [7], натуралістичних описів, як у матеріалі про хлопчика з опіками: «*...все його тіло було обпалене – третина обличчя, шия та руки, поголів'я...*» («Хлопчик, який вижив після ракетного удару по Вінниці»), (Українська Правда. Життя, 14.02.2024) [9]; суперечливих фото: «*Попрощатись із загиблим героєм „Да Вінчі” у Києві прийшли Зеленський, Залужний і Буданов*» (Коротко про. Суспільство, 10.03.2023) [5]. Усе це перетворює травму на інструмент привернення уваги, що суперечить принципу мінімізації шкоди [6]. Це особливо небезпечно в умовах війни, коли аудиторія вже перебуває у стані підвищеної психологічної вразливості.

Проблемою залишається і недотримання інформованої згоди. Публікація фото чи деталей травм без дозволу постраждалих порушує їхні права на приватність і може мати довготривалі наслідки як для медіа, так і для самої особи [1]. Прикладом порушення може слугувати матеріал: «*«Я – триста, я – триста». Репортаж з військового госпіталю*» (Суспільне | Новини, 25.08.2023) [10]. Деякі кадри викликають питання: чи пацієнти – військові, а також персонал медичної структури, зокрема медсестри – надали дозвіл на фотографування.

В умовах інформаційної війни важливим викликом є баланс між відкритістю та безпекою. Журналісти повинні враховувати, що надмірна деталізація може

зашкодити як окремим людям, так і військовим процесам [1]. Це стосується не лише текстових матеріалів, а й фото.

Додатково ускладнює ситуацію проблема дезінформації. Прагнення до швидкості публікацій часто призводить до недостатньої перевірки фактів, що підриває довіру до медіа й поширення дезінформації [2].

Окремо варто виділити героїзацію травми. Хоча вона може виконувати мотиваційну функцію, надмірне підкреслення «незламності» або уособлення військових з «кіборгами» спрощує реальний досвід постраждалих і формує викривлені очікування.

Водночас повне уникнення зображення травм також не є вирішенням проблеми, оскільки такий підхід знеособлює війну і зменшує усвідомлення її наслідків та фіксації воєнних злочинів. Тому у цьому контексті ключовими є принципи етичної репрезентації, а саме повага до гідності та приватності, мінімізація шкоди, достовірність і перевірка фактів, контекстуалізація досвіду.

Висновки. Репрезентація воєнних травм у журналістиці є складним етичним викликом, що посилюється умовами інформаційної війни. Основними проблемами є сенсаціоналізація, об'єктивація тілесності, порушення приватності та ризики дезінформації [6].

Дотримання принципів журналістської етики та впровадження відповідальних підходів до висвітлення травматичного досвіду дає змогу створювати якісний медіаконтент. Це сприяє формуванню емпатійного суспільства та підтримці постраждалих внаслідок російської агресії.

Список використаних джерел

1. Журналістика в умовах конфлікту: передовий досвід та рекомендації: посібник рекомендацій для працівників ЗМІ. Київ: «Компанія ВАІТЕ», 2016. 118 с.
2. Кодацька Н. О. Обмеження контенту щодо висвітлення загибелі людей під час війни в українському медіапросторі. Матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції для молодих учених «Українські та світові медіа під час повномасштабного вторгнення РФ: нові вимоги та виклики». Вінниця: Донецький національний університет імені Василя Стуса, 2023. С. 13–16.
3. Повернутися до життя. *Українська Правда. Життя*. 21.03.2026. URL: <https://life.pravda.com.ua> (дата звернення: 02.04.2026).
4. Повністю втратив зір на війні: ветеран Руслан Рижко освоїв гончарство. *Суспільне | Новини (Львів)*. 07.12.2025. URL: <https://suspilne.media/lviv/1179940-povnistu-vtrativ-zir-na-vijni-veteran-ruslan-rizko-osvoiv-goncarstvo/> (дата звернення: 02.04.2026).
5. «Попрощатись із загиблим героєм „Да Вінчі” у Києві прийшли Зеленський, Залужний і Буданов». *Коротко про. Суспільство*. 10.03.2023. URL: <https://kp.ua/ua/life/a665827-u-kijevi-proshchajutsja-iz-zahibliim-herojem-da-vinchi> (дата звернення: 02.04.2026).
6. Семченко В. Етичні дилеми журналістської відповідальності в часи війни. *Синopsis: текст, контекст, медіа*. 2025. № 1(31). С. 88–95.

7. Стягувала мертвих з машини, щоб допомогти живим. Фронтіві історії бойової медицині. *Українська Правда. Життя*. 15.07.2022. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2022/07/15/249554/> (дата звернення: 02.04.2026).

8. Улибін В. Етичні аспекти роботи журналіста в умовах воєнного стану. *Інтегровані комунікації*. 2024. Вип. 18. С. 54–61.

9. Хлопчик, який вижив після ракетного удару по Вінниці. *Українська Правда. Життя*. 10.03.2026. URL: <https://life.pravda.com.ua> (дата звернення: 02.04.2026).

10. «Я – триста, я – триста». Репортаж з військового госпіталю. *Суспільне / Новини*. 25.08.2023. URL: <https://suspijne.media/376406-a-trista-a-trista-reportaz-z-vijskovogo-gospitalu/> (дата звернення: 02.04.2026).

УДК 070:82-92:355.01

*Яськова Ю. О., здобувачка вищої освіти;
Василик Л. Є., доктор наук із соціальних комунікацій,
доцент, завідувачка кафедри журналістики
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича*

ДОКУМЕНТАЛЬНИЙ СТОРІТЕЛІНГ ВІЙНИ У СИСТЕМІ СУЧАСНОЇ ЖУРНАЛІСТИКИ

***Анотація.** Досліджено документальний сторітелінг війни. Проаналізовано особливості нарративних практик, заснованих на персоналізованих історіях та досвіді учасників війни. Визначено роль жанру у формуванні суспільної пам'яті, емоційного залучення аудиторії. Окреслено формати роботи з репрезентацією травматичного досвіду. Наголошено на значенні чутливої журналістики у процесі створення документальних історій про війну.*

***Ключові слова:** документальний сторітелінг, війна, нарратив, персональні історії, суспільна пам'ять, чутлива журналістика.*

Сучасна журналістика функціонує в умовах війни, що спричинило глибокі структурні зміни тем та жанрів. У цьому контексті документальний сторітелінг набуває особливого значення, оскільки поєднує фактологічну основу з персональним досвідом героїв та виконує функцію свідчення. У центрі сторітелінгу перебуває людина, яка інтерпретує війну через власні нарративи. У таких умовах особисті історії стають способом фіксації досвіду покоління, яке проживає воєнні події безпосередньо. Тож актуально розглянути зміни жанру під впливом війни.

Сторітелінг у журналістиці є однією з ключових форм репрезентації дійсності, що поєднує фактологічну основу з нарративною структурою його подачі. Він передбачає побудову історії як цілісного смислового та емоційного досвіду, у якому подія набуває контексту, причинно-наслідкових зв'язків та людського виміру. Як підкреслює Дж. Готтшалл, здатність мислити через історії є базовою когнітивною характеристикою людини: саме нарратив дає змогу впорядковувати